

УДК 378:62:378.147(045)

«ОРГАНІЗАЦІЯ УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» ЯК СПЕЦКУРС У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Гінсіровська Ірина Романівна
м. Тернопіль

У статті висвітлено досвід запровадження спецкурсу «Організація успішної діяльності» для майбутніх інженерів та менеджерів. Визначено мету спецкурсу – розвиток праксеологічних умінь студентів вищих технічних навчальних закладів. Описується структура, зміст, форми та методи викладання спецкурсу. Показано взаємозв'язок між успішною та інноваційною професійною діяльністю. Розглянуто перспективи запровадження навчальної дисципліни «Організація успішної діяльності» як вибіркової у вищих технічних навчальних закладах України.

Ключові слова: успіх, організація успішної діяльності, спецкурс, інноваційна професійна діяльність.

Питання успіху та успішної діяльності привертає увагу фахівців різних галузей наук. З'явилася нова галузь знань – праксеологія, яка вивчає ефективну діяльність. Результати досліджень цієї науки є актуальними, адже виховання успішної особистості та її підготовка до ефективної професійної діяльності є однією з основних проблем сучасних вищих навчальних закладів загалом та технічних зокрема. У розвинених країнах успішна професійна діяльність інженерів та менеджерів є невід'ємною частиною економічного розвитку та державного контролювання розвитку виробництва. В Україні зараз відчувається нестача кваліфікованих інженерних та управлінських кадрів, а науково-виробнича база потребує відновлення. Саме тому успішна діяльність інженерів та менеджерів у сфері виробництва має забезпечуватися на державному рівні, починаючи з першого ступеня – всебічної підготовки кваліфікованих фахівців та підтримки розвитку науково-технічної сфери.

Формування праксеологічних умінь у майбутніх інженерів та менеджерів, що є одним з пріоритетних завдань вищих технічних навчальних закладів України, безпосередньо пов'язане з їх підготовкою до ефективного здійснення інноваційної професійної діяльності. Впровадження інноваційних розробок у виробництво забезпечує успішну інженерську та управлінську діяльність, що, у свою чергу, сприяє подоланню кризових явищ в економіці країни та становленню благополучної держави.

Ідею актуальності інноваційної діяльності в інженерній підготовці обгрунтував В.Виноградов. Він писав, що без розвитку вищої технічної освіти у напрямку підготовки до інноваційної діяльності держава прирікає себе на наукову та технологічну залежність від економічно розвинених країн, на відставання виробництва на багато років назад [1, с.5-6].

Аналіз стану проблеми підготовки майбутніх інженерів та менеджерів до інноваційної професійної діяльності дав змогу виявити протиріччя між:

– потребою в інженерних та управлінських кадрах, компетентних в професійній діяльності в умовах модернізації економіки та виробництва і відсутністю відповідної компетентності у випускників технічних вищих навчальних закладів;

– необхідністю майбутніх інженерів та менеджерів володіти високим рівнем праксеологічних умінь та відсутністю у навчальних програмах вищих технічних навчальних закладів відповідної дисципліни, яка б забезпечувала їх формування.

Прагнення до успіху має бути притаманне студентам вищих закладів освіти. Воно визначене як одна із системних компетентностей, відібраних на основі досвіду більше 100 університетів із 16 країн-учасниць Болонської декларації [9, с.111–113]. Проте у вищих навчальних закладах України зазвичай не вивчається спеціальна дисципліна, яка б сприяла формуванню у студентів праксеологічних умінь.

Вагоме місце у лекційному курсі займають рекомендації майбутнім інженерам та менеджерам щодо необхідності впровадження інновацій у виробництво, що сприяє формуванню праксеологічних умінь. Такий діяльності у вищих технічних навчальних закладах приділяється недостатньо уваги.

Питання організації діяльності та її удосконалення є одним із пріоритетних напрямів сучасних досліджень. Значний внесок у її вирішення зробили видатні філософи, педагоги та психологи (І. Кант, Г. Гегель, К. Маркс, Д. Дьюї, Ж. Піаже, М. Вебер, П. Толкотт, Л. Виготський, О. Леонтьєв, Т. Котарбинський, Т. Пшоловський та багато інших). Структуру діяльності визначали О. Гребенюк, В. Шадриков, Т. Щедровицький, В. Юдін [3, с. 176–177]. Проблеми розвитку праксеологічних умінь майбутніх фахівців вищої школи досліджував В. Майборода. У монографічному дослідженні О. Янкович розкрито основні етапи технології формування у студентів праксеологічних умінь [10, с.192].

Формування у студентів готовності до успішної діяльності є одним із найважливіших завдань вищих технічних навчальних закладів України, адже формування праксеологічних умінь забезпечує підготовку майбутніх інженерів та менеджерів до інноваційної професійної діяльності.

Питання інноваційної діяльності вивчали Н. Анісімов, М. Намумків, В. Полонський, А. Савельєв. Проблема підготовки до інноваційної професійної діяльності досліджували українські вчені М. Артюшина (підготовка студентів економічних спеціальностей), І. Гавриш (підготовка майбутніх вчителів). Дослідженню інноваційної інженерної діяльності присвятили свої праці І. Шумпетер, Е. Роджерс, Д. Кокурин, Е. Ковчуго та ін. Російські дослідники підкреслюють необхідність спрямованості підготовки студентів технічних спеціальностей до інноваційної діяльності (М. Маліванов [5; с.56-64], Н. Конопліна, В. Мануйлов [6, с.34-39], Г. Овчинни-

кова [8, с.124-128]). Питання формування готовності вітчизняних майбутніх інженерів та менеджерів до інноваційної професійної діяльності є недослідженим.

Мета статті: висвітлити досвід викладання спецкурсу «Організація успішної діяльності» у процесі підготовки майбутніх фахівців у вищих технічних навчальних закладах.

Польський філософ та логік Т. Котарбинський, який є основоположником теорії правильної діяльності (хорошої роботи), виокремив етапи ефективної діяльності. Ним був започаткований прагматичний підхід як особливий спосіб аналізу і пояснення практики людини [4, с. 7]. Термін «прагматологія» вперше використав французький філософ та історик Л. Еспінас у другій половині XIX ст., запропонувавши ідею створення окремої навчальної дисципліни про чинники підвищення ефективності діяльності [4, с. 5]. В Україні прагматологією займався Євген Слущкий. Термін «прагматологія» ми трактуємо як галузь досліджень, що вивчає людську діяльність, зокрема в аспекті її ефективності.

На жаль, у вищій школі сьогодні вона не вивчається. Питання формування прагматологічних умінь студентів, їх практичної фахової підготовки у вищих навчальних закладах України досить актуальне, багатоглибке й вимагає нових наукових розробок і досліджень.

Вивчаючи структуру діяльності, вчені виділили від п'яти (Т. Щедровицький) до дванадцяти (В. Юдін) компонентів діяльності. Спільними елементами діяльності у вченнях науковців є такі: 1) цілетворення (визначення завдань); 2) конкретне виконання плану або реалізація (процес); 3) досягнення цілі діяльності (продукт) [3, с. 176–177].

У структурі інноваційної діяльності І. Дмитрієва виділяє 12 компонентів, В. Мануйлов, серед 8 зазначених компонентів, вказує на надзвичайну важливість наступних: творча діяльність, інтеграція інженерних функцій і видів діяльності, міжпрофесійна комунікація, орієнтація на потреби ринку [6, с. 34–39].

На нашу думку, підготовка майбутніх інженерів та менеджерів у вищих технічних навчальних закладах України повинна відповідати основним положенням прагматологічного, системного, діяльнісного підходів та, з метою досягнення максимальної ефективності, здійснюватися із урахуванням вимог, що висувуються до успішної професійної діяльності.

У результаті аналізу психолого-педагогічних джерел та навчальних програм, нами не виявлено спеціальної дисципліни, яка б спрямала формування прагматологічних умінь у студентів вищих технічних навчальних закладів. Така дисципліна є складовою професійної підготовки студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

У Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя для студентів (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») спеціальності «Інженерна механіка» та «Машинобудування» за вибором викладають дисципліну «Основи технічного творення і наукових досліджень», яка частково знайомить студентів із сутністю, принципами та технологією інноваційної професійної діяльності інженерів. Для лекційних занять із даної дисципліни виділено 30 академічних годин, а для практичних – 14, що не забезпечує належної підготовки майбутніх інженерів до інноваційної професійної діяльності. А для студентів спеціальності «Менеджмент» (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») викладають дисципліну «Управління інноваціями» (32 академічні години відведено для лекційних занять і лише 16 – для практичних). Аудиторні заняття не забезпечують належного рівня сформованості професійних умінь, а лише зацікавлюють студентів проблемою організації успішної інноваційної діяльності інженерів та менеджерів, стимулюють до самостійної роботи.

Викладання спецкурсу «Організація успішної діяльності» для майбутніх інженерів та менеджерів забезпечує їх підготовку до професійної творчої, інтелектуальної, пошукової, винахідницької, організаторської, управлінської та раціоналізаторської діяльності, що реалізується в системі інноваційної інженерної освіти. Запровадження даного спецкурсу у вищих технічних навчальних закладах України дає змогу доповнити освітній комплекс необхідною інформацією, направленою на формування у студентів уміння самостійно виділяти проблему в певній сфері діяльності,

творчо підходити до її вирішення, формулювати практичне виробниче завдання, прищепити навички винахідницького пошуку, сформувати готовність до розробки інноваційного продукту, уміння організувати та управляти даним видом діяльності на підприємствах та фірмах.

Аналіз результатів вивчення спецкурсу «Організація успішної діяльності» засвідчує, що викладання даної дисципліни забезпечує удосконалення навчального процесу у вищих технічних навчальних закладах України, а також сприяє формуванню у майбутніх інженерів та менеджерів уміння спостерігати, досліджувати, аналізувати, приймати рішення, розробляти, організувати та управляти інноваційною діяльністю на підприємствах та фірмах, а також адаптовувати результати своєї діяльності. Викладання спецкурсу сприяє розвитку у студентів творчого, аналітичного мислення, здатності до творчої професійної діяльності, розкриває студентам широке коло різноманітних інженерних та управлінських проблем, розширює професійний світогляд.

Важливим компонентом технології «Організація успішної діяльності» є її мета, яка полягає у формуванні прагматологічних умінь.

Головним завданням спецкурсу «Організація успішної діяльності» є формування у майбутніх інженерів та менеджерів таких компетенцій: 1) здатність вирішувати творчі завдання; 2) володіння фундаментальними знаннями; 3) володіння загальнотехнічними знаннями; 4) здатність вирішувати інженерні завдання; 5) володіння технологією виробництва; 6) здібність до постановки завдання; 7) здібність до проектування; 8) здібність до винахідництва; 9) уміння приймати рішення; 10) уміння працювати в команді; 11) здатність управляти діяльністю колективу; 12) володіння міждисциплінарними знаннями; 13) представлення рішення в кінцевому вигляді; 14) здатність розробляти і адаптовувати результати інноваційної діяльності.

Під час вивчення спецкурсу «Організація успішної діяльності» студентів залучають до науково-дослідницької роботи та інноваційно-інженерного аналізу, що забезпечує розвиток уміння швидко і точно аналізувати конструкцію технічних систем та користуватися різними методами їх дослідження, покресленнях і схемах аналізувати їх роботу, визначати їх кінематичні і динамічні параметри, широко застосовуючи при цьому комп'ютерні технології.

Викладання спецкурсу «Організація успішної діяльності» забезпечує підготовку до суб'єктивної науково-дослідницької і дослідно-конструкторської діяльності майбутніх інженерів та менеджерів, що, у свою чергу, сприяє розвитку уміння виділяти проблеми, формулювати завдання, вирішувати творчі інженерні завдання на рівні винаходів, конструювати як типові так і оригінальні пристрої, визначати конкурентоспроможність інноваційного продукту.

Запропонований спецкурс «Організація успішної діяльності» для майбутніх інженерів та менеджерів складається з двох змістових модулів. У першому змістовому модулі передбачено вивчення теоретичних аспектів «успіху» й «успішної інженерної діяльності». У другому змістовому модулі запропоновано методику формування прагматологічних умінь.

Передбачено 10 год. лекційних занять і 12 год. – практичних. Аудиторні заняття покликані радше зацікавити проблемою організації успішної діяльності, стимулювати до самостійної роботи, ніж сприяти добрій сформованості прагматологічних умінь.

Протягом лекційних занять студенти знайомляться з основними поняттями успіху й успішної діяльності. Вони також вивчають біологічні та соціальні чинники досягнення успіху, історичні аспекти даного явища та основні положення організації успішної професійної діяльності. Майбутні інженери та менеджери знайомляться з предметом вивчення та основними завданнями прагматології. Досягнення успіху у професії трактується студентам не лише як запорака особистого життєвого успіху, а й необхідна умова розвитку держави. Студенти знайомляться з вимогами до визначення основної мети та допоміжних цілей здійснення успішної професійної діяльності.

Другий змістовий модуль спецкурсу спрямований на формування умінь успішної професійної діяльності майбутніх інженерів

та менеджерів. Особлива увага приділяється вивченню її основних етапів (підготовчому, початковому, етапу виконання й оцінці та аналізу результатів).

Суть *підготовчого* етапу полягає у формуванні мотивації на успішну професійну діяльність майбутніх інженерів та менеджерів і діагностуванні їх професійних якостей. Головним завданням *початкового* етапу є визначення мети діяльності та плану її реалізації. Досягнення поставленої мети, усунення непередбачених перешкод, залучення додаткових засобів та ресурсів, корекція початкового задуму лежить в основі етапу *виконання*. Кінцевим етапом є *оцінка та аналіз результатів*, мета якого полягає у визначенні рівня якості здійсненої діяльності та врахуванні усіх позитивних та негативних моментів для подальшої роботи.

Досягнення успіху можливе за умови формування вміння долати перешкоди. Студентами вивчається методика їх усунення. Вагоме місце у лекційному курсі займають рекомендації майбутнім інженерам та менеджерам щодо необхідності впровадження інновацій у виробництво, що є запорукою формування праксеологічних умінь. Такий діяльності у вищих технічних навчальних закладах приділяється недостатньо уваги. Тому давно назріла необхідність змінити акценти у процесі підготовки майбутніх інженерів, підкреслюючи важливість інноваційних розробок та ефективність їх застосування у виробництві, на сучасних фірмах та підприємствах. У студентів необхідно виховувати прагнення до першості, ефективного виконання професійних обов'язків та професійного розвитку. Вважаємо, що вміння організувати успішну діяльність формуватиметься у майбутніх фахівців ефективніше за умови залучення студентів до реалізації теоретичних знань на практиці, спільної роботи студентів з викладачами та переймання досвіду від кваліфікованих інженерів.

У лекційному курсі успішна професійна діяльність майбутніх інженерів та менеджерів трактується як інноваційна, творча, інтелектуальна, пошукова, винахідницька, організаторська, управлінська, раціоналізаторська та суспільно необхідна. Студентам акцентується увага на тому, що успішна діяльність не завжди сприяє можливості, вона може здійснюватися з метою реформування суспільства, розвитку демократичної та економічно могутньої держави.

Підготовка майбутніх інженерів та менеджерів до формування праксеологічних умінь забезпечується новітніми методами: проблемний виклад; частково-пошуковий; пошуковий; дослідницький; дискусія; самостійне спостереження; імітаційно-ігровий; метод проектів.

Основними формами роботи з формування праксеологічних умінь є лекційні заняття (проблемний виклад, міждисциплінар-

ний підхід, навчання на основі власного досвіду), практичні заняття (навчання в команді, вирішення винахідницьких завдань), лабораторні заняття (проведення досліджень, направлених на вирішення різних завдань інноваційної інженерної діяльності), індивідуальні заняття. Виявлено доцільність використання вправ, комп'ютерного діагностування.

Основними умовами реалізації технології «Організація успішної діяльності» при підготовці майбутніх інженерів та менеджерів до інноваційної професійної діяльності є систематичне осмислення професійних потреб, інтересів, прагнень; організація самодіагностування, самовдосконалення, саморозвитку, завдяки яким формуються професійні та моральні якості.

Отже, ефективність викладання запропонованого нами спецкурсу можна визначити за рівнем готовності майбутніх інженерів та менеджерів до інноваційної професійної діяльності, що визначається ступенем сформованості компетентності в цій діяльності, яку можна підтвердити такими результативно-оцінними критеріями, як знання, досвід застосування знань на практиці, відношення до процесу, змісту і результату компетентності, готовність до її актуалізації.

Результатом вивчення спецкурсу «Організація успішної діяльності» є достатній рівень сформованості праксеологічних умінь у майбутніх фахівців, що навчаються у вищих технічних навчальних закладах України та їх готовність до інноваційної професійної діяльності.

Висновки. Розвиток виробництва, його технічне переоснащення, а отже, подолання кризових явищ в економіці, можливі за умови підготовки інженерів, менеджерів, здатних ефективно здійснювати інноваційну професійну діяльність, яка безпосередньо взаємопов'язана із формуванням у фахівців праксеологічних умінь. Набуття таких умінь є основною метою спецкурсу «Організація успішної діяльності», який вивчається у Тернопільському національному технічному університеті ім. Івана Пулюя. У процесі його засвоєння акцентується увага на важливій для сучасності проблемі – успіху та успішної інженерної й управлінської діяльності на фірмах та підприємствах. Спецкурс складається з двох змістових модулів, присвячених ознайомленню з теоретичними аспектами успіху та методикою формування праксеологічних умінь. Основними технологіями й методами вивчення спецкурсу є інтерактивні, проектні, розвитку критичного мислення, сугестивні тощо.

У процесі вивчення спецкурсу звертається увага на тому, що праксеологічні вміння забезпечують можливість стати успішним не тільки у професійній діяльності, а й в особистому житті.

Література та джерела

1. Виноградов В. Что нас ждет завтра? / В.В.Виноградов. // Альма матер. –1994. – № 1. – С.5-14
2. Грошева Е. П. Подготовка студентов технических вузов к инновационной деятельности при обучении инженерному творчеству и патентоведению: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)» / Грошева Елена Петровна. – Саранск, 2010. – 48 с.
3. Гузев В. В. Планирование результатов образования и образовательная технология / В. В. Гузев. – М.: Народное образование, 2000. – 240 с.
4. Котарбинский Т. Трактат о хорошей работе / Т.Котарбинский. – М.: Экономика, 1975. – 271 с.
5. Маливанов Н.Н. Подготовка инженеров к инновационной деятельности в системе непрерывного образования. / Н. Н. Маливанов // Вестник высшей школы. Альма матер. – 2004. – №7. – С.56-64
6. Мануйлов В. Модели формирования готовности к инновационной деятельности. / В.Г.Мануйлов, И.В.Федоров // Высшее образование в России. – 2004. – №7. – С.34-39
7. Наумкин Н. И. Методическая система формирования у студентов технических вузов способностей к инновационной инженерной деятельности в процессе обучения общетехническим дисциплинам: автореф. дис. докт. пед. наук: спец. 13.00.02 «теория и методика обучения и воспитания (общетехнические дисциплины и трудовое обучение)» / Наумкин Николай Иванович. – Москва, 2009. – 63с.
8. Овчинникова Г.М. Формирование инновационных навыков у технических специалистов – выпускников высшей школы. – Проблемы качества в инновационных системах профессионального образования / Г.М. Овчинникова, Н.П. Бахарев / Сб.трудов Всероссийской научно-методич. конференции. – Тольятти: изд-во ТолПИ, 1999. – С.124-128
9. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу: документи і матеріали. Травень–грудень 2004 р. -ч. 2. [М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін.; під ред. В. Г. Кременя]. – Тернопіль: вид-во ТНПУ імені В. Гнатюка, 2004. – 202 с.
10. Янкович О. Освітні технології в історії вищої педагогічної освіти України (1957 – 2008): Монографія / Олександра Янкович. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 320 с.

В статті отражен опыт внедрения спецкурса «Организация успешной деятельности» для будущих инженеров и менеджеров. Определенно цель спецкурса – развитие праксеологических умений студентов высших технических учебных заведений. Описывается структура, содержание, формы и методы преподавания спецкурса. Показана взаимосвязь между успешной и инновационной профессиональной деятельностью. Рассмотрены перспективы внедрения учебной дисциплины «Организация успешной деятельности» как выборочной в высших технических учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: успех, организация успешной деятельности, спецкурс, инновационная профессиональная деятельность.

The experience of introduction of the special course «Organization of successful activity» for the future engineers and managers has been reflected in the article. The development of praxiological skills of higher technical educational establishments students has been determined as the purpose of the special course. The structure, contents, forms and methods of the special course teaching have been described. Interconnection between successful and innovative professional activity has been shown. The prospects of educational discipline «Organization of successful activity» introduction have been considered as selective in higher technical educational establishments of Ukraine.

Key words: success, organization of successful activity, special course, innovative professional activity.